

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ปรากฏในหนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ปรากฏในหนังสือเรียน ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)
2. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ปรากฏในหนังสืออ่านเพิ่มเติม ระดับประถมศึกษา

การดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนาเกณฑ์การวิจัย

1.1 ศึกษาลักษณะความเป็นพลเมืองดีจากเอกสาร วารสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่กล่าวถึงความเป็นพลเมืองดี ที่ควรจะมีสำหรับสังคมไทยในปัจจุบัน อันประกอบด้วย

- 1.1.1 คำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา
- 1.1.2 พระบรมราโชวาทในรัชกาลปัจจุบัน
- 1.1.3 นโยบาย คำขวัญ เอกสารทางราชการ
- 1.1.4 แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 และ 2535
- 1.1.5 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 และ 7
- 1.1.6 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 และ 7
- 1.1.7 แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 และ 7

1.1.8 แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539)

1.1.9 หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

1.1.10 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

1.1.11 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

1.1.12 ข้อเขียน ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะของบุคคลซึ่งเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม

1.1.13 เอกสารของสถาบันทางสังคมที่เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม จริยธรรมของไทย

1.1.14 งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

1.2 รวบรวมลักษณะความเป็นพลเมืองดี จากการศึกษาในข้อ 1.1 ประมวลผลข้อมูลที่ได้พร้อมทั้งศึกษาความหมาย แล้วสรุปเป็นองค์ประกอบลักษณะความเป็นพลเมืองดีได้ทั้งสิ้น 49 ลักษณะ (ดูในภาคผนวก)

1.3 นำผลสรุปลักษณะความเป็นพลเมืองดีมาสร้างเป็นแบบพิจารณาลักษณะความเป็นพลเมืองดี เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาให้ข้อคิดเห็น

1.4 ตั้งเกณฑ์คุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิ และพิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 ท่าน

เกณฑ์พิจารณาคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิด้านความเป็นพลเมืองดี ดังนี้

(1) เป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องพลเมืองดี มีผลงานทางการเขียนตำรา บทความ ตลอดจนบทวิจารณ์ต่าง ๆ หรือ

(2) เป็นบุคคลที่สนใจและแสดงออกให้เห็นถึงความพยายามที่จะพัฒนาพลเมือง โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการอภิปราย กิจกรรมพัฒนาชุมชน กิจกรรมบำเพ็ญตนเพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นต้น และ

(3) เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักในสาขาอาชีพนั้น ๆ

(4) เป็นบุคคลที่มีความสนใจและให้ความร่วมมือในการตอบแบบพิจารณา ลักษณะความเป็นพลเมืองดี

1.5 นำแบบพิจารณาลักษณะความเป็นพลเมืองดี ให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา
ความสมบูรณ์ ความถูกต้อง พร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็น

1.6 นำข้อมูลจาก 1.5 ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งบางลักษณะผู้ทรง
คุณวุฒิมีความเห็นไม่สอดคล้อง (ดูในภาคผนวก) มาสรุปเป็นเกณฑ์การวิจัยภายใต้คำแนะนำของ
อาจารย์ที่ปรึกษา ปรากฏลักษณะความเป็นพลเมืองดี 40 ลักษณะ ซึ่งใช้เป็นตัวแปรในการวิจัย
ครั้งนี้ คือ

ก. เป็นสมาชิกที่ดีของมนุษยชาติ ได้แก่

1. ความมีเหตุผล
2. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. การพึ่งตนเอง
4. ความสามารถเลือกรับและนำความรู้สากลมาประยุกต์ใช้กับ
ครอบครัวและชุมชน
5. ความเมตตากรุณา
6. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
7. การประหยัดและอดออม
8. ความยุติธรรม
9. ความเสียสละ
10. สุขภาพดี
11. ความสุภาพอ่อนโยน
12. การใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
13. การรักความสะอาด
14. การมีน้ำใจนักกีฬา
15. การตระหนักในคุณค่าของการศึกษา
16. ความกล้าหาญ
17. การละเว้นเสพสิ่งเสพยติดให้โทษ
18. การตรงต่อเวลา
19. ทักษะด้านการคำนวณ
20. ทักษะด้านการจัดการ
21. ทักษะในการใช้เทคโนโลยี

22. ทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศ
- ข. เป็นสมาชิกที่ดีของวงการอาชีพ ได้แก่
1. ความคิดริเริ่มในการประกอบอาชีพที่สุจริต
 2. ความขยันหมั่นเพียร
 3. ความสามัคคี
 4. ความอดทนอดกลั้น
 5. การมีมนุษยสัมพันธ์
 6. ความเป็นผู้นำและผู้ตาม
 7. การเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี
- ค. เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ได้แก่
1. การรู้จักสิทธิและหน้าที่ตามระบอบประชาธิปไตย
 2. ความมีระเบียบวินัย
 3. ความรับผิดชอบ
 4. ความซื่อสัตย์สุจริต
 5. ความกระตือรือร้น
 6. ความสำนึกในความเป็นไทย
 7. การมีค่านิยมที่ถูกต้อง
 8. ความกตัญญูกตเวที
 9. ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์
 10. การตระหนักและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 11. ทักษะทางภาษาไทย

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือในการวิจัย

- 2.1 นำเกณฑ์การวิจัยมาสร้างแบบวิเคราะห์เนื้อหาลักษณะความเป็นพลเมืองดีในหนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม ให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาให้ข้อคิดเห็น
- 2.2 นำแบบวิเคราะห์มาปรับปรุงแก้ไข
- 2.3 ได้เครื่องมือในการวิจัย ดังรูปแบบต่อไปนี้

แบบวิเคราะห์ลักษณะความเป็นพลเมืองดี

ชื่อเอกสาร.....

ของ..... พิมพ์ครั้งที่..... พุทธศักราช

บทที่	หน้า	เนื้อหา	ลักษณะความเป็นพลเมืองดี			หมายเหตุ
			เป็นสมาชิกที่ดีของมนุษยชาติ	เป็นสมาชิกที่ดีของวงการอาชีพ	เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม	
			ความมีเหตุผล			
			ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์			
			การพึ่งตนเอง			
			ความสามารถเลือกรับและนำความรู้ออกมาประยุกต์ใช้กับครอบครัวและชุมชน			
			ความเมตตากรุณา			
			ความเชื่อเพื่อเอื้อแก่			
			การประพฤติดีและอดออม			
			ความสุจริตธรรม			
			ความเสียสละ			
			สุขภาพดี			
			ความสุขภาพอ่อนโยน			
			การใช้เวลาให้เป็นประโยชน์			
			การรักความสะอาด			
			การมีน้ำใจเมตตา			
			การตระหนักในคุณค่าของการศึกษา			
			ความกล้าหาญ			
			การระแวงสงสัยแต่พิถีพิถัน			
			การตรงต่อเวลา			
			ทักษะด้านการคำนวณ			
			ทักษะด้านการจัดการ			
			ทักษะในการใช้เทคโนโลยี			
			ทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศ			
			ความคิดริเริ่มในการประกอบอาชีพที่สุจริต			
			ความซื่อสัตย์สุจริต			
			ความสามัคคี			
			ความอดทนอดกลั้น			
			การมีมนุษยสัมพันธ์			
			ความเป็นผู้นำและผู้ตาม			
			การเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี			
			การรู้จักสิทธิและหน้าที่ตามระบอบประชาธิปไตย			
			ความมีระเบียบวินัย			
			ความรับผิดชอบ			
			ความซื่อสัตย์สุจริต			
			ความกระตือรือร้น			
			ความสำนึกในความเป็นไทย			
			การมีค่านิยมที่ถูกต้อง			
			ความกตัญญูกตเวทีกี			
			ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์			
			การตระหนักและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			
			ทักษะทางภาษาไทย			

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์เนื้อหาลักษณะความเป็นพลเมืองดี

3.1 กลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ

3.1.1 หนังสือเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ตามคำสั่งกระทรวงศึกษา ที่ วก 255/2539 จำนวน 30 เล่ม

3.1.2 หนังสืออ่านเพิ่มเติมตามหลักสูตรประถมศึกษา ที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้รวบรวมรายชื่อไว้ในหนังสือ "รายชื่อหนังสือเสริมประสบการณ์ ระดับประถมศึกษา เล่ม 2" เฉพาะของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ องค์การค้ำคูณสภา จัดพิมพ์จำหน่าย จำนวน 264 เล่ม

3.2 หน่วยในการวิเคราะห์เนื้อหา ได้กำหนดหน่วยในการวิเคราะห์ดังนี้ คือ

3.2.1 เป็นคำ วิเคราะห์ดูว่า คำเหล่านั้นหมายความว่าอย่างไร หมายถึง ลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านใดบ้าง

3.2.2 เป็นวลี วิเคราะห์ดูว่า วลีนั้นบ่งบอกถึงลักษณะความเป็นพลเมืองดี ด้านใดบ้าง

3.2.3 เป็นประโยค วิเคราะห์ทีละประโยคว่าบ่งบอกถึงลักษณะความเป็นพลเมืองดี ด้านใดบ้าง (โกวิท ปรวาลพฤษ, 2525)

3.2.4 เป็นตอนหรือบท ถ้าหากไม่มีข้อความใดบ่งชัดว่าเป็นลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านใด ก็จะพิจารณาความหมายโดยนัย (concept) ของตอนนั้น ๆ

3.3 วิธีการวิเคราะห์

3.3.1 อ่านรายละเอียดของเนื้อหาในหนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม พิจารณาประกอบกับเกณฑ์ลักษณะความเป็นพลเมืองดี โดยพิจารณาเนื้อหาแต่ละหน่วยว่า ตรงกับลักษณะความเป็นพลเมืองดีประการใด กรอกรายการลงในแบบวิเคราะห์ลักษณะความเป็นพลเมืองดี

3.3.2 ในเนื้อหาหลักความเป็นพลเมืองดีในหนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม หน่วยเนื้อหาที่วิเคราะห์ได้จะบ่งบอกถึงลักษณะความเป็นพลเมืองดีประการใดประการหนึ่งหรือหลายประการก็ได้ ผู้วิจัยจะบันทึกทุกครั้งที่ปรากฏลักษณะความเป็นพลเมืองดี

3.3.3 ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหาจะพิจารณาร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา

3.3.4 สรุปผลการวิเคราะห์ทั้งหมด รวบรวมลงในตาราง

3.4 การหาความตรง (Validity) ในการวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยทดลองวิเคราะห์เนื้อหา ลักษณะความเป็นพลเมืองดีในหนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยใช้แบบการวิเคราะห์ ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านการวิเคราะห์เนื้อหา 3 ท่าน วิเคราะห์เพื่อหาความตรง (Validity) ในการวิเคราะห์ ได้ผล ปรากฏในตารางที่ 1 หลังจากนั้นผู้วิจัยได้อภิปรายกับผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาที่ความคิดเห็นไม่ตรง กัน เพื่อทำความเข้าใจ ซึ่งจะทำให้การวิเคราะห์เนื้อหาของผู้วิจัยต่อไปมีความตรง (Validity) ยิ่งขึ้น

ตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละของการวิเคราะห์ที่ตรงกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญ	ความสอดคล้องของการวิเคราะห์กับผู้วิจัย (%)
1	97.05
2	99.01
3	100
เฉลี่ย	98.69

3.5 การหาความเที่ยง (Reliability) ในการวิเคราะห์ของผู้วิจัย ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่าง หนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม อย่างละ 1 เล่ม โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เมื่อวิเคราะห์แล้ว เว้นระยะ 1 สัปดาห์ จึงนำหนังสือเล่มเดิมมาวิเคราะห์ซ้ำอีกครั้งเพื่อตรวจสอบหาความเที่ยง (Reliability) ผลปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกับการวิเคราะห์ในครั้งแรก ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการ วิเคราะห์เนื้อหาหลักความเป็นพลเมืองดีต่อไป ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1.1 การแจกแจงความถี่

4.1.2 ร้อยละ

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{ความถี่ของลักษณะความเป็นพลเมืองดีเฉพาะด้าน}}{\text{ความถี่ทั้งหมดของลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ปรากฏในเอกสาร}} \times 100$$

4.2 สรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาลักษณะความเป็นพลเมืองดีในหนังสือเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และหนังสืออ่านเพิ่มเติมระดับประถมศึกษา โดยนำเสนอผลในรูปของตารางประกอบคำบรรยาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย